

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 6 april 1900, kl. 1 e. m.

*Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2
i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t
angående anstånd med åtgärder för återbesättande af det
lediga biskopsembetet i Kalmar stift.*

I en af herr *C. O. Bergman* med flere inom Första Kammaren väckt motion, n:o 34, som till utskottet öfverlemnats, föreslås, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta anstå med åtgärder för återbesättande af det lediga biskopsembetet i Kalmar stift, till dess frågan om delning af Hernösands stift kunnat å nyo af Kongl. Maj:t till pröfning föreläggas Riksdagen och kyrkomötet.

Till stöd för yrkandet anföres i motionen:

Frågan om delning af Hernösands stift har sedan lång tid tillbaka stått på dagordningen. Kyrkomötet år 1888 anhöll hos Kongl. Maj:t om nödiga åtgärders vidtagande för åvägabringandet af ifrågavarande delning; och Kongl. Maj:t har vid icke mindre än fyra riksdagar — åren 1893, 1896, 1897 och 1898 — aflåtit proposition till Riksdagen i ämnet. Frågan har emellertid icke ännu vunnit sin lösning.

Bih. till Riksd. Prot. 1900. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 5 Häft. (N:o 5). 1

Sistnämnda förhållande har icke berott deraf, att man bestridt behöfligheten af den ifrågavarande delningen, utan haft sin grund deri, att frågan blifvit stäld i samband med uppkommet spörsmål angående lämpligheten att i samband med delning af Hernösands stift vidtaga en ändring uti den i öfrigt gällande stiftsindelningen inom riket genom sammanslagning af tvenne sydsvenska stift till ett. När år 1893 Kongl. Maj:t första gången framlade för Riksdagen frågan om Hernösands stifts delning, väcktes nemligen inom Andra Kammaren motion, att den föreslagna delningen skulle medgifvas allenast under det *vilkor*, att Kalmar och Visby stift sammansloges till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de dåvarande biskoparnes i Kalmar och Visby afgång eller eljest möjliggjordes.

Andra Kammarens beslut anslöt sig till omförmälda motion. Första Kammaren åter biföll den kongl. propositionen utan ändring eller vilkor, men beslöt derjemte för sin del, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Konungen anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida icke Kalmar och Visby stift lämpligen kunde till ett stift förenas, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. Vid den skiljaktighet, som sålunda förelåg mellan kamrarnes beslut, hade frågan för den riksdagen förfallit. Vid de tre senare riksdagar, då frågan förevarit, har Kongl. Maj:t förnyat sin framställning om delning utaf Hernösands stift utan samband med någon omreglering af stiftsindelningen i öfrigt, och hafva de kongl. propositionerna godkänts af Första Kammaren, medan deremot den Andra vidhållit sin ståndpunkt, att delning ej borde ske utan i förening med sammanslagning af tvenne andra stift. Vid 1896 års riksdag förnyade Andra Kammaren sitt beslut af år 1893; vid 1897 och 1898 årens riksdagar afslog Andra Kammaren de kongl. förslagen utan att i sitt beslut angifva, på hvilket sätt en sammanslagning lämpligast borde ske, hvilket senare spörsmål man ansåg kräfva utredning och förslag, som ej annorledes än af Kongl. Maj:t kunde behörigen åstadkommas. Att Andra Kammaren icke vid de båda senare riksdagarne angaf föreningen af Kalmar och Visby stift såsom den enligt kammarens mening lämpligaste, hade derjemte helt visst sin grund i det förhållandet, att allt mera den tanken gjort sig gällande, att en förening af Kalmar och Vexjö stift vore att föredraga, en mening, som ock vid 1898 års riksdag vann uttryck i tvenne då väckta motioner.

Andra Kammarens beslut vid 1896 års riksdag fattades med tillhjälp af den förseglade sedeln; vid 1897 och 1898 årens riksdagar har Andra Kammaren visat en från ena tillfället till det andra ökad majoritet, i det

att vid 1897 års riksdag kammarens beslut tillkommit med 118 röster mot 93 och vid 1898 års riksdag med 128 röster mot 95.

Vid 1898 års kyrkomöte bragtes frågan om Hernösands stifts delning å bane genom motion af samtliga ombud inom mötet från Hernösands stift. Då enligt motionärernas åsigt frågans lösning icke syntes vara att påräkna på det sätt, som dittills i de kongl. propositionerna varit föreslaget, funno motionärerna för målets vinnande intet annat medel återstå än att förbinda frågan om stiftsdelningen med sammanslagning af tvenne mindre stift. Af skäl, dem de i sin motion närmare och utförligt angåfvö, ansågo de en sammanslagning af Vexjö och Kalmar stift vara att föredraga framför sammanslagning af Visby och Kalmar stift. De hemställde för den skull, att kyrkomötet ville, under förnyande af sitt tidigare gjorda medgifvande till delning af Hernösands stift, i sammanhang dermed för sin del medgifva, att, derest Hernösands stift blefve deladt, en sammanslagning finge ega rum af Vexjö och Kalmar stift till ett, med stiftsstyrelsen förlagd till Vexjö. Motionärernas förslag vann den anslutning inom mötet, att detsamma biträdde af 27 röstande mot 31, som visserligen önskade delningen, men icke ansågo frågan om sammanslagning af två stift böra dermed förenas.

Att undertecknade nu påkalla Riksdagens uppmärksamhet för ifrågasvarande ämne har sin särskilda anledning i det förhållandet, att biskops-embetet i Kalmar blifvit ledigt genom förre innehafvarens under nästlidne februari månad inträffade frånfälle. Det förhållande, hvori frågan om Hernösands stifts delning faktiskt blifvit stäld till frågan om sammanslagning af tvenne mindre stift, medför, enligt vår uppfattning, att vid den nu uti biskopsambetet i Kalmar uppkomna vakansen, under hvilken vakans en sammanslagning af Vexjö och Kalmar stift kan med hänsyn till innehållet i den för biskopen i Vexjö meddelade fullmägt genomföras, frågan om Hernösands stifts delning måste upptagas till pröfning under noggrant öfvervägande i samband dermed af spörsmålet om stiftssammanslagning. Ty om förhållandena äro sådana, att delning af Hernösands stift *icke kan* vinnas utan i samband med en dylik sammanslagning, då skulle visserligen mycket äfventyras, om det lediga biskopsambetet nu tillsattes utan vidare. Den förnyade pröfning af omförmälda, hithörande frågor, hvilken vi därför anse erforderlig, innan några åtgärder vidtagas för tillsättande af biskopsambetet i Kalmar, bör, synes det oss, erkännas såsom behöflig icke allenast utaf dem, som anse en sammanslagning af mindre stift i och för sig önskvärd, utan äfven af dem, hvilka väl finna

en dylik åtgärd i och för sig föga tilltalande, men hvilka, lifligt öfvertygade om den oundgängliga nödvändigheten af Hernösands stifts delning, nödgas biträda tanken på en stiftssammanslagning, derest nämnda delning ej kan annorledes ernås, såsom innebärande en mindre olägenhet än den, som är förenad dermed, att det stora Hernösands stift fortfar att vara odeladt.

Inom Andra Kammaren är en motion (n:o 166) af samma lydelse väckt af herr *K. S. Husberg*, med flere.

Första Kammarens första tillfälliga utskott, som åberopar den i motionen lemnade redogörelse för den föregående behandlingen af frågan om Hernösands stifts delning, har endast att dervid tillägga, att presterskapet inom Kalmar stift i en till Kongl. Maj:t öfverlemnad petition allmänt uttalat sina bekymmer mot detta stifts sammanslagning med annat stift eller fördelning å flera stift samt dervid framhållit, utom faran för rubbning i det goda religiösa förhållande, som nu vore rådande inom stiftets församlingar, de svårigheter af flera slag, som för presterskapet skulle uppstå, såsom det yngre presterskapets fördröjda befordran, samt det förtryckande, som skulle ega rum med afseende å stiftets enskilda enke- och pupillkassa samt de icke mindre än 45 andra stiftelser och kassor, som bildats till förmån för stiftet och dess presterskap, äfvensom de olägenheter, hvilka skulle uppstå för de allmänna läroverken, särskildt de högre i stiftsstaderna, genom förlust af särskild eforalstyrelse.

Enligt hvad utskottet inhemtat, hafva jemväl ledamöterna af Kalmar läns södra landsting samt kyrkostämmor inom Kalmar stift uttalat sig mot stiftets förening med annat.

Utskottet får vidare återgifva följande inom kongl. statistiska centralbyrån utarbetade uppgift angående:

Stiftens areal, folkmängd, kontrakt, pastorat och församlingar.

	Areal. Qv.-km.	Folkmängd d. 31 dec. 1898.	Antal	Antal	Antal
			kontrakt	pastorat	för- samlingar
			vid 1900 års början.		
Upsala stift	32,591.50	500,514	28	169	251
Linköpings stift	18,776.10	402,133	21	149	214
Skara stift	12,696.65	355,043	16	124	376
Strengnäs stift.....	13,092.17	331,390	16	107	171
Vesterås stift	38,808.52	388,962	16	105	132
Vexjö stift	18,723.35	320,041	12	96	186
Lunds stift	14,274.30	764,038	24	240	441
Göteborgs stift.....	15,033.56	566,630	14	110	272
Kalmar stift.....	5,775.08	137,528	7	45	69
Karlstads stift.....	24,410.67	344,901	12	60	139
Hernösands stift.....	241,380.15	602,208	17	113	193
Visby stift	3,158.44	52,326	3	44	93
Stockholms stads konsistorium ...	32.75	293,337	—	10	10
Stockholms hofkonsistorium.....			—	1)	9
Summa	438,753.24	5,059,051	186	1,372	2,556
Främmande trosbekännare ...	—	3,867	—	—	—
Rikets folkmängd	—	5,062,918	—	—	—

1) Såsom pastorat äro här icke räknade kongl. hofförsamlingen och Skeppsholms församling i Stockholm, ej heller garnisonsförsamlingar.

2) Bland församlingarna äro inräknade kapell-, bruks- och garnisonsförsamlingar, men ej »slottsörsamlingar» och »hospitalsförsamlingar». Garnisonsförsamlingarna äro: 1 i Upsala, 1 i Vexjö, 3 i Lunds, 1 i Göteborgs och 2 i Hernösands stift samt 7 i Stockholms stad.

Af denna tabell framgår, att Vexjö och Kalmar stift tillsammans skulle omfatta 24,498,43 qv.-km., 457,569 inv., 19 kontrakt, 141 pastorat och 255 församlingar, eller mindre areal än Upsala, Vesterås och Hernösands stift, mindre folkmängd än Upsala, Lunds och Hernösands stift samt mindre antal församlingar än Skara, Lund och Göteborgs stift.

Då tvekan icke synes kunna råda derom, att Hernösands stift i anseende till dess vidsträckta omfång, talrika befolkning och egendomliga förhållanden bör delas i två stift, samt denna fråga blifvit stäld i sam-

manhang med den om sammanslagning af två mindre stift, torde, på sätt motionärerna yrkat, lämpligen böra anstå med återbesättande af det nu lediga biskopsembetet i Kalmar stift, så att, innan platsen besättes, frågan om Hernösands stifts delning hinner upptagas till pröfning under noggrant öfvervägande i samband dermed af spørsmålet om sammanslagning af två andra stift; och utskottet får därför hemställa,

att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta anstå med åtgärder för återbesättande af det lediga biskopsembetet i Kalmar stift, till dess frågan om delning af Hernösands stift kunnat å nyo af Kongl. Maj:t till pröfning föreläggas Riksdagen och kyrkomötet.

Stockholm den 2 april 1900.

På utskottets vägnar:

ROBERT DICKSON.

Reservation

af herr *R. Dickson*.

Herr *C. A. Tamm* har icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.